

Проблеми виховання та навчання

УДК 316.48:378

М.Г. Вергун

к.е.н.

Державний агроекологічний університет

КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

“У світі є лише одне місце, де
немає конфліктів, – це цвинтар”

Б. Гурней

Наводяться результати анонімного анкетування на тему: “Вивчення проблем конфлікту у в межах вивчення дисципліни “Конфліктологія”. Виявлені причини і тенденції виникнення конфліктів, розглядаються можливі шляхи їх усунення.

Постановка проблеми

Конфлікт – складне соціальне явище [7, с.17]. Він може бути як дисфункціональним (деструктивним), так і функціональним (конструктивним), що веде до поліпшення навчально-виховного процесу.

Метою роботи є дослідження ситуацій, які виникають у навчальному процесі ВУЗу. Для досягнення цієї мети використано метод анкетування.

Історія досліджень

Метод анкетування, за результатами якого проведено аналіз конфліктів, які виникають у ВНЗ, використано не вперше [1,2,5]. Проте у сфері аграрної освіти результати такого опитування наводяться вперше.

Матеріал і методи

В межах вивчення дисципліни «Конфліктологія» на 5-му курсі спеціальності «Менеджмент організацій» було проведено анонімне анкетування на тему: «Вивчення проблем конфлікту у ВНЗ», під час якого студенти мали змогу висловити свою думку щодо основних причин конфліктів, навести типові їх приклади у нашому навчальному закладі та запропонувати власне бачення того, що потрібно зробити для зменшення їх числа.

Результати і обговорення

Було опитано 81 респондент; в анкеті було 12 питань, на які кожен з опитуваних дав свою відповідь:

1. Де є більше конфліктів: у школі (01), у вузі (02)?

У вузі – 42 (51,9 %) У школі – 39 (48,1 %)

Поясніть свою точку зору [3, с.16–17].

У ВНЗ:

- у студентів більш сформований характер, більше розбіжностей та протиріч з викладачами;

- у вузі навчаються люди з різних регіонів і вони мають різні інтереси, рівень знань, уподобання;
- неприязнь деяких викладачів до студентів;
- студенти, на відміну від школяра, мають власну точку зору, яка часто не співпадає з думкою викладачів, і намагаються її відстояти;
- більш конфліктне середовище;
- в університеті більше людей і всі вони вже дорослі із індивідуально сформованими характерами;
- студенти дорослі і відстоюють свої інтереси і погляди, які не співпадають з поглядами викладачів;
- суперечки у ВНЗ виникають через систему оцінювання знань.

У школі:

- в ранньому віці важко стримувати свої емоції;
- ще не сформований характер;
- більш підвищена увага батьків до навчання;
- підвищена самооцінка учнів;
- набридають одні й ті самі викладачі.

Очевидно, що у закладі виникає більше конфліктів, ніж у школі. Така ситуація пояснюється низьким рівнем шкільної підготовки майбутніх студентів. До Державного вищого навчального закладу “Державний агроекологічний університет” вступають переважно випускники сільських шкіл. На жаль склалось так, що у селах один вчитель веде заняття у класах-комплектах або читає усі дисципліни за програмами від першого до дев'ятого класів. Звичайно, ефективність такої підготовки бажає бути кращою. Як наслідок, ВУЗ отримує абітурієнтів та студентів із не досить високим рівнем загальної середньої освіти. Замість того, щоб підвищувати рівень навчання на молодших курсах, студентам доводиться подавати шкільні ази програми. Як наслідок, виникають й конфліктні ситуації.

2. Який вид конфлікту найчастіше зустрічається у вищому навчальному закладі:

Суб'єкти конфлікту	Часто	Рідко	Немає
Студент і викладач	31 чол. (38,3%)	21 чол. (25,9%)	
Між студентами	21 чол. (25,9%)	21 чол. (25,9%)	
Куратор і студенти	1 чол. (1,2%)	9 чол. (11,1%)	22 чол. (27,2%)
Студент і бібліотека	11 чол. (13,6%)	19 чол. (23,5%)	3 чол. (3,7%)
Студент і деканат (кафедра)	19 чол. (23,5%)	14 чол. (17,3%)	3 чол. (3,7%)
Інше	1 чол.(1,2%)	11 чол. (13,6%)	10 чол. (12,3%)

Очевидно, що найчастіше мають місце конфлікти між студентами та викладачами. Така ситуація, як і у першому випадку, пояснюється вимогливістю викладачів до знань дисципліни і низьким рівнем початкової підготовки студентів. Конфлікти найчастіше виникають на перших курсах навчання.

3. Як проявляється конфлікт між викладачем і студентом?

- зведення рахунків на заліку (іспиті), заниження оцінок 34 чол. (41,9%);
- невідвідування занять.....26 чол. (32,1%);
- підвищення вимог до студента.....23 чол. (28,4%);
- ігнорування вимог викладача.....18 чол. (22,2%);
- інше1 чол. (1,2%);

Очевидно, що конфлікт між викладачами і студентом полягає, з точки зору студентів, у заниженні оцінок з боку викладачів, невідвідуванні занять з боку студентів. Такі конфлікти є закономірними. Їх можна пояснити вибагливістю викладачів до знань студентів.

4. Найчастіша причина конфліктів (вказати 3 найголовніші причини):

- особиста неприязнь, антипатія.....38 чол. (46,9%);
- погана дисципліна студентів, погана відвідуваність занять.....27 чол. (33,3%);
- відсутність інтересу студентів до предмета.....23 чол. (28,4%);
- погане проведення викладачем лекцій (практичних занять)....22 чол. (27,2%);
- зайві причіпки з боку викладачів.....21 чол. (25,9%);
- порушення вимог викладача.....19 чол. (23,5%);
- поганий характер викладача.....14 чол. (17,3%);
- консерватизм викладачів.....10 чол. (12,3%);
- нерозуміння студентами предмета.....8 чол. (9,9%);
- неповага з боку студентів.....8 чол. (9,9%);
- неповага з боку викладачів.....6 чол. (7,4%);
- інше.....3 чол. (3,7%).

Серед найчастіших причин конфліктів студенти називають особисту неприязнь. Таку “неприязнь”, на наш погляд можна пояснити вибагливістю викладачів. Цікаво, що стосовно неповаги з боку викладачів припадає лише 7,4 % опитаних респондентів.

5. Наведіть приклад типового конфлікту:

- особиста неприязнь викладача до студента – 7 чол.; (8,6%)
- в черзі до лікаря кожен хоче пройти першим, не дивлячись на хворих що сидять у черзі;
- студент і викладач: під час оцінювання знань та при зауваженнях до студента – 11 чол. (13,6%);
- в бібліотеці, харчоблоці, гардеробі, ксероксі – 5 чол. (6,2%);
- між студентом і деканатом – 3 чол. (3,7%);
- не пам’ятаю – 3 чол. (3,7%);
- невідвідування студентами занять – 2 чол. (2,5%);
- ігнорування студентом предметів одного викладача;

- непорозуміння між студентами;
- порушення вимог викладача;
- особиста неприязнь студента до викладача;
- студент не розуміє предмет;
- студенти не з'явилися на заняття;
- порушення вимог до написання курсових робіт.

Найбільш типовими є конфлікти, пов'язані з зауваженнями викладачів під час оцінювання знань. На особисту неприязнь припадає лише 8,6 % респондентів.

6. Наведіть приклад конфлікту, що найбільше запам'ятався:

- виключення з ВНЗ 3-х студентів через розпиття алкогольних напоїв на території університету – 10 чол. (12,35%);
- викладач відмовився поставити залік, чекаючи винагороди;
- викладач не повірив студенту, що той всю лекцію писав, а не розмовляв і поставив йому «нб» – 2 чол. (2,5%);
- особиста неприязнь викладача до студента – 3 чол. (3,7%);
- між студентом і деканатом – 4 чол. (4,9%);
- студент і бібліотекар;
- між студентами – 5 чол. (6,2%);
- між студентом і викладачем – 4 чол. (4,9%);
- між студентом та викладачем щодо виконання завдання на комп'ютері, коли останнього не вистачило;
- зайві причіпки з боку викладачів;
- в університетській їдальні щодо вільного місця;
- дружній конфлікт з татом щодо телебачення – що краще дивитись: новини чи художній фільм.

Найбільш запам'яталися конфлікти, пов'язані з виключенням з ВНЗ через розпивання алкогольних напоїв на території університету. Такі конфлікти, звичайно, не потребують аргументування.

7. Хто і як вирішує конфлікт:

- деканат (кафедра).....12 чол. (14,8%)
- ректорат.....3 чол. (3,7%)
- куратор.....7 чол. (8,6%)
- скарги батькам.....1 чол. (1,2%)
- скарги знайомим.....2 чол. (2,5%)
- профком.....8 чол. (9,9%)
- знаходите спільну мову з викладачем.....56 чол. (69,1%)
- подарунки (послуги) викладачу.....12 чол. (14,8%)
- інше.....3 чол. (3,7%)

З метою вирішення конфліктів більше половини студентів знаходять спільну мову з викладачами. Вирішенню конфліктних ситуацій сприяють й деканати (14,8 % опитаних респондентів)

8. Ваша основна тактика поведінки:

- ухилення від конфліктів.....41 чол. (50,6%);
- конфронтація.....1 чол. (1,2%);
- ризик.....3 чол. (3,7%);
- пристосування.....6 чол. (7,4%);
- співробітництво.....27 чол. (33,3%);
- індиферентність.....
- згладжування конфліктів.....16 чол. (19,8%);
- компроміс.....21 чол. (25,9%);
- поступки.....4 чол. (4,9%);
- підтримка статус-кво.....1 чол. (1,2%);
- вирішення конфлікту.....15 чол. (18,5%).

Більшість студентів намагається ухилитися від конфліктів, шукають шляхи співробітництва. На конфронтацію йде лише близько відсотка студентів.

9. Що необхідно зробити для зменшення числа конфліктів у вищому навчальному закладі?

- нічого не робити, бо конфліктів ніколи не усунути назавжди – 4 чол. (4,9%);
- запровадити більше навчальних дисциплін, що виховують культуру студентів;
- слідкувати за своєю поведінкою, бути уважним до оточуючих;
- щоб викладачі ставили на місце невихованих студентів, але у відповідних рамках, щоб студенти знали, що викладач головний і майже завжди правий;
- бути взаємно ввічливими, поважати один одного, ухилитися від конфлікту – 2 чол. (2,5%);
- вирішувати їх на стадії зародження;
- вчасно виявляти, обговорювати і вирішувати конфлікти;
- покращити умови навчання, створивши кращу інфраструктуру, шляхом запровадження Інтернет-клуба, збільшити їдалень – 2 чол. (2,5%);
- не ухилитися від конфліктів, вести себе ввічливо, з розумінням ставитися один до одного, не намагатися зводити рахунки – 3 чол. (3,7%);
- необхідне розуміння та повага з боку викладачів до студентів, їхня співпраця зі студентами – 5 чол. (6,2%);
- поповнити кількість книжок у бібліотеках, охайніше відноситись до одягу студентів у гардеробах, збільшити їдальні;

- змінити найкраще ставлення деканату, викладачів до студентів, поважати їхню думку, прислухатися до зауважень, пропозицій – 4 чол. (4,9%);
- знаходити компроміси між студентами та викладачами, взаємоповажати та шукати взаєморозуміння – 3 чол. (3,7%);
- реально і адекватно оцінювати дійсність, вести професійний підбір викладачів;
- при прийомі на роботу викладачів, перевіряти їх на конфліктність;
- систематично проводити анонімне опитування студентів про їх конфлікти і з якими викладачами це відбувається;
- деканату і ректорату прислухатися до думки студентського колективу і вирішувати питання, які стосуються організації навчального процесу;
- покращити умови проживання в гуртожитках;
- посилити співробітництво кураторів зі студентами, частіше проводити екскурсії, різні поїздки в гори – 2 чол.; (2,5%)
- викладачам більш лояльно ставитися до пропусків, особливо на 5 курсі;
- проводити більше семінарів з предметів «Психологія» і «Конфліктологія»;
- правильно формувати завдання студентам – 2 чол.; (2,5%)
- терпляче ставитися до студентів;
- покращити дисципліну;
- вибрати правильну тактику поведінки при спілкуванні.

Очевидно, що існує значна розбіжність думок стосовно зменшення числа конфліктів – від думки, що нічого не треба робити до думки вести себе ввічливо, знаходити розуміння з боку викладачів, прислухатися до зауважень і пропозицій, вимагання поваги з боку викладачів тощо. Цікаво, що жоден із студентів не обрав як метод уникнення конфліктів покращення самодисципліни, що може свідчити про досить низьку самокритичність студентів.

Висновки і рекомендації

1. Конфлікти у ВНЗ, як і в інших організаціях завжди були, є і будуть, тому проблемою, що стоїть перед адміністрацією, викладацьким персоналом і, звичайно ж, студентами є зменшення їх кількості, а для цього потрібно навчитись їх попереджувати, уникати і, врешті решт, правильно вирішувати.

2. На думку студентів найчастіше зустрічається конфлікт між викладачем і студентом, причинами чого у більшості випадків є особиста неприязнь, відсутність інтересу до предмета, погане відвідування, неналежне проведення викладачами занять. Цікавим є факт того, що на запитання: "Хто і як вирішує конфлікт?" переважна більшість респондентів дала відповідь: „Знаходити спільну мову з викладачами”, тобто конфлікти вирішуються в основному особисто, без втручання адміністрації.

3. З метою зменшення конфліктних ситуацій, на думку студентів, доцільно:

- запровадити більше навчальних дисциплін, що виховують культуру поведінки студентів;
- вести професійний підбір викладачів, перевіряти їх на конфліктність особистості;
- підвищити дисципліну: студенти повинні чітко знати вимоги викладачів і санкції за їх порушення;
- розуміння і повага з боку викладачів, їх співпраця зі студентами;
- деканату і ректорату прислухатись до думки студентського колективу і вирішувати питання, що стосуються організації навчального процесу.

Перспективи подальших досліджень слід зосередити на регулярному анкетуванні, що дасть можливість прослідити конфліктні ситуації, які виникають у ВНЗ.

Література

1. *Беззубко Л.В.* та ін. Управління трудовими конфліктами: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2004. – 256 с.
2. *Богданов Є.Н., Зазыкин В.Г.* Психология личности в конфликте: Учебное пособие. 2-е изд. СПб.: Питер, 2004. – 224 с.
3. *Вергун М.Г., Плотнікова М.Ф.* Методичні вказівки для виконання лабораторно-практичних робіт з курсу “Конфліктологія”. Житомир.:ДАЕУ, 2006. – 25 с.
4. *Донченко Є.А., Титаренко Т.М.* Личность: конфликт, гармония. – 2-е изд., – доп. – К.: Политиздат України, 1989. – 175 с.
5. *Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М.* Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В.М. Лєтєха, Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.
6. *Мельников В.А.* Практикум по основам психологии: Тесты и хрестоматия. Учебное пособие. Симферополь.: ”Сонат”, 1997. – 254 с.
7. *Нагаєв В.М.* Конфліктологія: курс лекцій (модульний варіант). Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с.